

Nr 520

Av herr **Bohman m. fl.**, om *erkännande av Europarådsdomstolens behörighet.*

(Lika lydande med motion nr 433 i Första kammaren)

De internationella strävandena att slå vakt om de mänskliga rättigheterna har efter andra världskriget uppnått flera betydelsefulla resultat. FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna har spelat en stor roll som internationell likare på detta område. Svagheten med detta aktstycke är att det utgör en för medlemsländerna oförbindande deklaration, som varje land kunnat efter gottfinnande sätta sig över.

I förhållande till FN-deklarationen innebar Europarådets konvention den 4 november 1950 om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ett stort steg framåt. För första gången hade genom konvention på internationell grund byggts upp ett för de deltagande länderna förpliktande system, enligt vilket de avtalsslutande parterna förbundit sig att garantera dem som uppehåller sig på deras territorium ett visst minimimått av mänskliga rättigheter. Konventionen, som sedermera byggts ut med vissa tilläggsprotokoll, har betecknats som ett av de viktigaste resultaten av Europarådets arbete.

Betydelsefullt är att konventionen innehåller regler om en internationell ordning, som skall säkerställa att de fördragsslutande länderna verkligen iakttagit de förpliktelser de åtagit sig genom konventionens undertecknande och godkännande. I första hand kan varje land klaga över att ett annat land ej uppfyller sina åtaganden. Det nya och betydelsefulla är att konventionen dessutom öppnar möjlighet för den enskilde individen att framföra klagomål, därest något land icke skulle fullgöra sina förpliktelser enligt konventionen. Sverige har liksom övriga nordiska länder som godkänt konventionen godtagit denna individents individuella klagorätt, för vilken krävs ett separat beslut.

Inkomna klagomål, antingen de härrör från en enskild eller från ett land, skall behandlas av Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna. Stränga regler har uppställts för att ett klagomål skall kunna upptagas till behandling av kommissionen. Till följd härav blir det överväldigande flertalet av alla inkomna klagomål avvisade av kommissionen antingen omedelbart eller efter en inledande förhandling rörande behörighetsfrågan.

Om emellertid klagomål tages upp och om kommissionen efter behandling av sakfrågan skulle finna grund föreligga för klagomålet, finns två vägar för sakens fortsatta behandling: antingen kan frågan överlämnas till Europarådets ministerkommitté, som är en politisk myndighet bestående av medlemsstaternas ministrar och deras ställföreträdare, eller också kan den behandlas av Europarådets domstol, som är en rättslig instans, i vilken medlemsländerna invalt framstående jurister.

Domstolen är dock behörig att upptaga en dylik tvist endast därest vederbörande medlemsland förklarat sig erkänna domstolens behörighet. Sådant medgivande har icke lämnats av Sverige, ej heller av Norge, men väl av bl. a. Danmark och Island.

Vid en rad olika tillfällen har frågan om Sveriges erkännande av domstolens kompetens varit uppe till behandling i Sveriges riksdag. Yrkande som framställt om ett sådant godkännande har emellertid hittills alltid avvisats av riksdagsmajoriteten, till en början med den motiveringen att man ville invänta större erfarenheter av domstolens verksamhet. Sedan domstolen nu existerat i nära fem år har emellertid denna argumentation i stort sett upphört och i stället har som skäl för den negativa hållningen framhållits, att tvister av det slag som kan bli resultatet av klagomål lämpligen bör biläggas av en politisk instans och ej avgöras av en domstol. Man synes sålunda vilja på principiella skäl taga avstånd från tanken på internationella domstolsavgöranden av frågor av denna art.

Frågan om Sveriges godkännande av Europarådsdomstolens behörighet kan sägas på en gång vara en relativt oviktig sak och ett angeläget spörsmål. Praktiskt sett har frågan sannolikt begränsad räckvidd. Ännu har icke i något fall klagomål riktade mot Sverige upptagits av kommissionen och föranlett denna till något ogillande uttalande. Sannolikheten för att sådana klagomål kommer att upptagas av kommissionen i någon större omfattning synes icke alltför stor. Under sådana omständigheter får den omständigheten att Sverige icke erkänt domstolen ej någon större praktisk betydelse.

Saken har emellertid också en principiell sida. Sverige har i det internationella arbetet sedan länge berömt sig av att föra den internationella rättens talan. Vi har velat motverka stormakternas strävan att söka lösa uppkommande konflikter rörande tolkningen av internationella avtal genom maktspråk. I förevarande fall då det gäller en i ovanligt hög grad rättslig fråga, nämligen spörsmålet huruvida viss internationell standard vad avser de mänskliga rättigheterna, vilken Sverige förbundit sig att upprätthålla, verkligen uppfyllts i ett konkret fall, vill Sverige emellertid undandraga sig blotta möjligheten av en rättslig prövning och klart uttrycka, att man föredrager en politisk prövning. Det bakomliggande resonemanget måste uppenbarligen vara det att om Sverige har en sjuk sak, det är lättare att klara sig undan, om avgörandet ligger hos en politisk instans,

hos vilken man tror sig med större utsikt till framgång kunna med politiska maktmedel manövrera sig fram till ett frikännande, än om en rättslig bedömning kommer till stånd. Man vågar inte ta risken att en oväldig domstol sammansatt av framstående europeiska jurister skulle meddela en fällande dom.

Det är ett uppträdande som är föga värdigt Sverige såsom ett land vilket är förkämpe för den internationella rättsordningens stärkande. Skräcken för domstolen förefaller desto mera omotiverad som den i sin hittillsvarande verksamhet knappast kan beskyllas för att vid tolkningen av konventionens ofta vaga bestämmelser ha visat bristande hänsynstagande till de svårigheter ett enskilt land kan ha utan oväldigt tagit också statsintressena i beaktande så långt konventionens regler det tillåter.

Slutsatsen synes endast kunna bli en: Sverige bör — om icke annat för sitt internationella anseendes skull — snarast erkänna domstolens behörighet.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att riksdagen ville för sin del besluta att Sverige bör avgiva sådan förklaring om erkännande av Europarådsdomstolens behörighet som avses i art. 46 av Europarådskonventionen angående de mänskliga rättigheterna.

Stockholm den 25 januari 1964

Gösta Bohman

Gunnar Heckscher

Sven Gustafson

i Göteborg